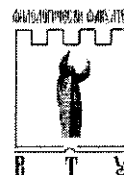

ВТУ "СВ.СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА "ГЕРМАНИСТИКА И НИДЕРЛАНДИСТИКА"

ул. "Т. Търновски" № 2, 5003 В. Търново; тел: (00359.62)618-360; факс: 62 80 23; germ@uni-vt.bg

доц. д-р **Николина Бурнева**

СТАНОВИЩЕ

отн. дисертационния труд
за присъждане на научната степен „доктор на филологическите науки“,
представен от доц. д-р **МАЙА РАЗБОЙНИКОВА-ФРАТЕВА**,
преподавателка в кат. по Германистика и скандинавистика
в СУ „Св. Климент Охридски“

на тема:

**„ВСЕКИ САМ КОВЕ НЕЩАСТИЕТО СИ.
МЪЖЕ И МЪЖЕСТВЕНОСТИ В РОМАНИТЕ НА ТЕОДОР ФОНТАНЕ“**

Тъй като в рецензиите за представения дисертационен труд подробно е характеризирани както композицията, така и методологическата и тематична последователност на изследването, в настоящото становище излагам в обобщен вид онези аспекти в разработката на Майа Фратева, които според мен очертават себестойността на научния ѝ профил.

Един от често подминаваните, но всъщност – особено когато се касае за филологически изследвания – много съществен аспект на представения труд е непринуденият, елегантен стил на изложението. Че Майа Фратева владее стилистичните регистри на научния немски език до съвършенство, личи от всяка написана от нея страница. Нещо повече – тя умее да композира изложението си на приливи и отливи, така, че трудът ѝ да се чете увлекателно. Със забележителна лекота авторката сякаш „бъбри“ с читателя си във Въведението, споделяйки мотивите си за избора на темата и методологията на изследване. И същевременно по неопровержим начин доказва и актуалността на поставения научен проблем, и необходимостта от неговото изследване в един още неразработен теоретичен ракурс, и връзката на тази научна разработка с „крайния потребител“ – студентската аудитория, която придава смисъла на научните ни дирения и открития. Това „бъбрене“ е всъщност комуникативно достъпният резултат на предшестващите задълбочени и трудосмки самотни занимания, онази вече преработена, изчистена (рафинирана) редакция на изследователския продукт, наречена още „конверзация“ – известната още от античността форма на интелектуален обмен, която гарантира непринудено и същевременно сериозно обговаряне на дадения когнитивен обект и която

Юрген Линк в наши дни ще определи като „прототип на интердискурсивна езикова игра“ (Фратева го цитира на с. 25 от труда си).

Познавачите на посочените по-горе три направления, които разработва дисертантката, знаят много добре какъв методологически хаос цареше през 80-те и 90-те години на миналия век именно в тези изследователски полета. Фратева е обективно облагодетелствана от вече уталожилото се литературно- и културознание. Самата тя се самоопределя като изследовател в един „постструктуралистичен и „посттеоретичен“ (с. 21) етап, която не следва догматично определени методологически концепции, а се явява като последовател на интердисциплинарна интеграция. Това изследователско кредо дава повод на дисертантката да трансформира литературоведската метафора на Гайзенхауслюке (че всеки изследовател от времето „след теорията“ трябва да избере един „жребец“ – текста, дискурса, културата или медиите, за да се понесе в откривателството) в друга метафора: изследването на Майа Фратева ще се движи като „дирижабъл с два коня – текста и дискурса“ (с.25) С тази трансформация жената изследовател сякаш закачливо намира на читателите, в смисъл: оставете ги тези мъже с техните героически моноспектакли на бял кон, ние ще вършим работа, и то с всичко, което ни върши работа.

Дали този лек комичен ефект е осъзнат от авторката или не – Майа Фратева наистина е извършила огромна изследователска работа. Теоретичният метатекст в предложения труд е пропорционално адекватен на цялостната му композиция – той заема малко повече от една четвърт от общия обем. Но още в тези 80 страници колегатата Фратева печели читателя си със способността да мисли теоретично и да излага системните си изводи по пригледен начин, формално-логически издържано и без следа от сциентистка суетня. С изключение може би само на глава „2.3. Други постановки“ (с. 21-22) методологическото изложение плавно преминава от метатекста за дискурсивния анализ към този за литературната теория, а от него – към джендър изследванията. Без да е изведен като отделен метатекст, в работата трайно присъства и богат корпус от документи из областта на фонтаневедението. Тази стилистична овладяност на изложението с благотворната среда, в която се разгръща един съществен приносен момент на дисертацията, който авторката очевидно счита за самопонятен и затова не посочва изрично в Справката за приносните моменти (Автореферат, с. 58-59): целесъобразното и целенасоченото систематизиране на огромен фонд от теоретични публикации по темата. Става дума за поне три архива на научни трудове, надлежно проучени, осмислени и коментирани с оглед на собствения изследователски интерес: теория и история на дискурсивния анализ; по-нови публикации по наратология и херменевтика на фикционалния текст; фонтаневедение. Библиографията, разпечатана на 20 DIN A4 страници във възможно най-ситен шрифт, обхваща наистина стойности, пътеводни автори и заглавия и доказва, че Фратева изхожда в изследванията си от световното ниво на нашата научна съвременност. Забележителна е една повтаряща се схема в коментара на тези концеп-

ции – веднага след систематичния преглед на водещите за даденото направление публикации Мая Фратева оценява до каква степен заимства от тях и какво се очертава като нейното собствено продължение или модификация на унаследената методика и/или инструментариум.

Така уводната теоретична част създава една стабилна и многоаспектна носеща конструкция за последващите конкретните разработки на четирите романа от Теодор Фонтане. Показателно е, че главите в тази централна част от изложението са фокусирани около главните персонажи мъже в тези текстове, а не се стремят към цялостен анализ на произведенията. Това е една ефективна изследователска стратегия, която показва, че съображенията, изказани в увода, не са някаква „кръпка“ върху иначе самоцелен литературоведски анализ, а – напротив – как литературоведската разработка реално осъществява методическата синергия между външна и вътрешна структура, тоест, между генеалогия и поетика, дискурсивен анализ и херменевтика, системна теория и историография.

Заклученията от изследването са може би твърде лаконично формулирани. Те са само най-общото представяне на изследователските резултати на този труд, който определено ще обогати всеки читател, уважил го с пълноценно проследяване на целия текст.

В този смисъл и авторефератът на български език в – по дефиниция – съкратената си редакция адекватно представя изследването, без обаче да е в състояние да пресъздаде богатата палитра на аспекти, съображения и коментари от основния труд. Но и за този текст има да се кажат хубави неща. Едно от тях е например, че е написан наистина на български език. Мая Фратева пише разбираемо, защото разбира това, което пише – едно не често срещано явление в публикациите на български език по теоретични проблеми.

Списъкът на приносните моменти е адекватен на разработката. Библиографията на собствените публикации по темата на дисертацията обхваща общо 7 статии, и – пред вид високата ми оценка за представения труд – аз се гордея с обстоятелството, че четири от тях са минали под моя редакция.

Естествено, всеки качествен текст буди и много въпроси. Тук ще поставя само един: Въпросът за авторството не се третира нашироко в настоящото изследване. Като се има предвид, че то се посвещава на корпус, създаден от един конкретен автор, би ме интересувало как колегата Фратева вижда тази щекотлива категория, която за херменевтиката е централна, а за дискурсивния анализ (Фуко) и системната теория (Луман) не съществува?

Считам представения дисертационен труд за една от най-успешните разработки на български германист. Препоръчвам на научното жури да приеме тази дисертация и да присъди на Мая Разбойникова-Фратева научната степен „доктор на филологическите науки“.

гр. Велико Търново, 28 декември 2011 г.

